

KLIKKA

GAZETA WYDAWANA PRZEZ TOWARZYSTWO MIŁOŚNIKÓW RYDUŁTÓW OD 1994 ROKU

Nr 483 / 15 marzec 2026

Klika Machnika na kolejnym nagraniu odcinka „A kto nam zabroni”

w marcowym numerze m.in.:

- Co nowego i nieco z przeszłości w Towarzystwie Miłośników Rydułtów
- Strój ludowy, czyli jak się kiedyś u nas nosiło!
- Przebudowa ul. Mickiewicza w Rydułtowach. Spotkanie z mieszkańcami przed rozpoczęciem prac
- Nowe władze Kręgu Rydułtowy SRH „Czuwaj”. Podsumowanie czterech lat działalności
- Transformacja w praktyce: Rydułtowy
- przygotowują nowe przestrzenie dla biznesu i mieszkańców
- „Od barci do ula – z ula na stół” cz. 2
- Ponad 14 tys. zł z 1,5% podatku wsparło działalność społeczną i kulturalną
- CD. Historii Śląska – kalendarium 1918–1920
- Śląsk bez śląskości? Moja rozprawa o niewybaczalnym braku tożsamości - recenzja serialu Ołowiane dzieci. reżyserii Macieja Pieprzycy”
- Nowy model transportu urobku w KWK ROW – szyb Leon II zmienia funkcję
- Wele byfyja, O zdrowiu i Moje rozważania

ISSN 146-9271 miesięcznik 2,50 zł (w tym 8% VAT)
Rydułtowy i gminy powiatu wodzisławskiego oraz rybnickiego

9 770142 692715

Fot: Klika Machnika na kolejnym nagraniu odcinka A kto nam zabroni 27 luty 2026; Muzyczne spotkanie w ramach projektu "Rozwój usług środowiskowych w Ożarówce"; Strój ludowy, czyli jak się kiedyś u nas nosiło

Co nowego i nieco z przeszłości w Towarzystwie Miłośników Rydułtów – wystąpienie na sesji Rady Miasta w lutym br.

Od jakiegoś czasu wiele osób wykazuje zainteresowanie działalnością Towarzystwa Miłośników Rydułtów, również na forum Wysokiej Rady. Pragnę więc pokrótce przybliżyć liczne aspekty naszej działalności.

TMR to stowarzyszenie z ponad 30-letnim stażem. Powstało z potrzeby chwili w 1993 r. z ludzi tworzących grupę inicjatywną, która doprowadziła do odłączenia naszego miasta od Wodzisławia, czyli do naszej samodzielności. W tamtym czasie niezwykle potrzebny był nośnik informacji o bieżących sprawach miasta, dlatego powstała „Kluka”. Tak nazywano kiedyś laskę, kostur służący do przekazywania wieści władz w danej miejscowości. Gazeta była tworzona przez ludzi różnych zawodów, poglądów i zainteresowań. Łączyła ich chęć działania dla miasta i mieszkańców Rydułtów. I tak jest do dzisiaj. Staramy się „gonić” współczesność, więc działamy również internetowo. Zgodnie z naszym statutem propagujemy dziedzictwo kulturowe i lokalną historię, a także prowadzimy działania wspierające aktywność, szczególnie dojrzałych Rydułtowików. O ilości i sposobie realizacji projektów oraz pozyskiwanych środkach, nie tylko z miasta, ale także z powiatu i województwa, mogliście Państwo na bieżąco zapoznawać się właśnie na stronach tej gazety.

„Kluka” wydawana jest od 1994 r. Całość wydatków z nią związanych stanowi druk. Koszty te są znaczne i wynoszą 11 800 zł rocznie. Z Miastem Rydułtowy mamy podpisaną umowę. Cytuję fragment: „Przedmiotem umowy jest: 1) dostarczanie Zamawiającemu przez Wykonawcę gazety «Kluka», 2) świadczenie usług w zakresie zamieszczania w gazecie «Kluka» materiałów zawierających informacje o bieżącej działalności Urzędu Miasta Rydułtowy, względnie innych wiadomości urzędowych przekazywanych przez Zamawiającego – w ilości co najmniej 1 strony formatu A4 na stronach czarno-białych w każdym wydaniu. Za świadczenie usług będących przedmiotem umowy Wykonawca otrzyma wynagrodzenie miesięczne w wysokości 615,00 zł brutto”. Koniec cytatu. Czyli łącznie 7380 zł brutto rocznie. Z umowy się wywiązujemy i w każdym numerze jest co najmniej 1 strona A4 informacji o bieżącej działalności Urzędu Miasta Rydułtowy.

Ponadto w „Kluce” publikowane są artykuły o wydarzeniach w mieście, np. ze szkół, regularnie ze spotkań Burmistrza, a ostatnio także wiele relacji z licznych inicjatyw oddolnych realizowanych przez mieszkańców lub instytucje, m.in. Bibliotekę Publiczną Miasta Rydułtowy, Rydułtowskie Centrum Kultury czy Szarlotę Lab, w ramach – nie innego, ale miejskiego – projektu „Ryduł-to-Wy to My”. Na łamach gazety prezentują swoje osiągnięcia dorośli sportowcy amatorzy, np. z RUN Rydułtowy, poeci z grupy „Zwrotka”, a także pojawiają się relacje z wydarzeń innych

stowarzyszeń. Nie zamykamy się tylko na urzędowe czy nasze tematy. Chcemy publikować treści pokazujące różnorodność wydarzeń i inicjatyw społecznych wzbogacających życie mieszkańców.

Do „Kluki” pisać mogą wszyscy, którym zależy na budowaniu pozytywnych relacji wśród mieszkańców i na dobru miasta.

Wszystkie teksty i inne materiały przygotowywane są przez redakcję nieodpłatnie, łącznie ze składem gazety, który wykonuje wieloletni członek TMR, Marcin Połomski.

Co roku, jak i inne stowarzyszenia, piszemy projekty kierowane do miasta. W minionym roku Komisja przyznała nam 5 000,00 zł na organizację koncertów w mieście i promocję w gminach sąsiednich, zaś w listopadzie zrealizowaliśmy projekt o wartości 5 000,00 zł na organizację koncertu z okazji Święta Niepodległości. Ze środków związanych z profilaktyką uzależnień Komisja przyznała 6 000,00 zł na organizację koncertów i wycieczek regionalnych połączonych z edukacją w zakresie profilaktyki uzależnień. Dotacje zawsze wydajemy zgodnie z przeznaczeniem, a każde szczegółowe rozliczenie znajduje się w Urzędzie Miasta.

Zrealizowaliśmy również w minionym roku 3 „inicjatywy oddolne” z Programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021–2027.

Wszystkie przedsięwzięcia są skierowane nie tylko do członków TMR, ale także do każdego chętnego mieszkańca, czego najlepszym dowodem jest duże zainteresowanie wycieczkami po śląskiej ziemi, a także po ciekawych miejscach w naszym mieście, koncertami łączącymi pokolenia czy spotkaniami z muzyką. Należy zauważyć, że wielu mieszkańców Rydułtów bierze udział w naszych wydarzeniach rodzinie, korzystając z naszej wiedzy i doświadczeń oraz przekazując je młodszemu.

Nie mogę nie wspomnieć o wieloletniej, pełnej zaangażowania pracy grupy mężczyzn zwanych „Klika Machnika”. Grupa ta jest bardzo ceniona w sąsiednich miejscowościach i systematycznie zapraszana na koncerty – od zamku raciborskiego po Rybnik i cały powiat wodzisławski – rozślawiając nasze miasto. Prócz tego jej członkowie są zapraszani do telewizji i radia regionalnego. Ewenementem jest to, że tworzą ją sami panowie i nie ma podobnej grupy w całym regionie. Zauważyć należy, że „Klika Machnika” ma w swoim repertuarze wiele często zapomnianych śląskich piosenek, co samo w sobie jest niezwykle cenne.

Poza tym jesteśmy kustoszami szpitalnej izby tradycji.

W zeszłym roku otworzyliśmy bogatą w zbiory militarne, od I do II wojny światowej, ekspozycję, którą obejrzało już wielu mieszkańców i gości.

Przy wydarzeniach współpracujemy z innymi stowarzyszeniami z miasta, z placówkami oświatowymi, kulturalnymi i z grupami artystycznymi. Słowem: łączymy pokolenia, czego przykładem niech będzie ostatni koncert z okazji Święta Niepodległości. Byliśmy inicjatorami „Rydułtowika Roku” – nagrody dla aktywnych na różnych płaszczyznach rydułtowików. Organizowaliśmy liczne konkursy. Zainicjowaliśmy upamiętnianie historycznych wydarzeń poprzez umieszczenie obelisku na rynku i tablic historycznych o wydarzeniach z II wojny światowej w Rydułtowach.

Wszyscy nasi członkowie udzielają się społecznie i każde działanie wykonują nieodpłatnie. I mimo że lat nam przybywa, ciągle działamy i, mówiąc najprościej, chcemy się nam cieszyć. Cieszy też fakt, że do Towarzystwa wstępują kolejne osoby. Dziękujemy wszystkim, którzy nas wspierają, pomagają i współdziałają z nami z pożytkiem dla naszej społeczności.

W razie pytań czy wątpliwości jesteśmy otwarci na spotkania w naszej siedzibie, dawnej portierni szpitala przy ul. Plebiscytowej.

Alicja Kołodziej, prezes TMR, i Henryk Machnik wraz z członkami zarządu stowarzyszenia

Strój ludowy, czyli jak się kiedyś u nas nosiło!

W słoneczną środę, 3 marca br., w gościnnej Szarlota Lab miało miejsce bardzo ciekawe, międzypokoleniowe spotkanie. Jako że zakończyliśmy projekty pt. „Orlice, sokolice, heroski – Ślązaczek portret własny”, w ramach których zostały wykonane elementy stroju śląskiego z naszego regionu, mogliśmy dokonać ich prezentacji.

Świątną opowieść, popartą licznymi zdjęciami z życia naszych starek i starzyków, przedstawianych głównie podczas uroczystości, snuł pasjonat i znawca naszego lokalnego, chłopskiego stroju – Adam Grzegorzek. Jakież było nasze zaskoczenie, kiedy licznie przybyłe uczennice z klasy technik stylisty z Liceum na Skalnej, wraz z panią Zofią Pomiotło, wykazały duże zainteresowanie tymi starymi, ale pięknie uszytymi przez panią Monikę Raus kieckami.

Był czas na wspomnienia o naszych przodkach, docenienie ich kreatywności i pracowitości. A wszystko przy dobrej bonkawie i śląskim kołoczku. Warto było zadziałać w Laboratorium Inicjatyw w ramach projektu „Ryduł-to-Wy to My”. Nasz projekt realizowany był głównie w TMR. Teraz czekamy na projekty uczennic zainspirowanych modą naszych starek z ich młodych lat.

Joanna Rusok, Anna Płońska i Alicja Kołodziej

Przebudowa ul. Mickiewicza w Rydułtowach. Spotkanie z mieszkańcami przed rozpoczęciem prac

W Bibliotece Publicznej Miasta Rydułtowy im. H. M. Góreckiego odbyło się spotkanie informacyjne dotyczące planowanej przebudowy ul. Mickiewicza. W wydarzeniu uczestniczyli przedstawiciele miasta, wykonawcy inwestycji oraz mieszkańcy. Spotkanie zorganizowano na wniosek radnego Rady Miasta Rydułtowy Mateusza Szwedy.

Podczas spotkania burmistrz Marcin Połomski poinformował, że rozpoczęcie prac planowane jest na 15 marca. Zakończenie inwestycji przewidywane jest na koniec października 2026 roku.

Zakres przedsięwzięcia obejmuje przebudowę drogi w profilu 2 × 3 metry, budowę drogi pieszo-rowerowej o szerokości 3 metrów, a także przebudowę chodników i skrzyżowań. W planach jest również budowa kanalizacji deszczowej oraz przebudowa zatok autobusowych.

Na czas prowadzenia robót utrzymany zostanie ruch jednokierunkowy na odcinku od ul. Raciborskiej do ronda 100-lecia. Ruch pojazdów będzie odbywał się jedną częścią jezdni, podczas gdy druga będzie poddawana przebudowie.

Zmiany obejmą również funkcjonowanie komunikacji autobusowej. W okresie prowadzenia prac autobusy nie będą obsługiwać przystanków przy ul. Mickiewicza. Trasa zostanie poprowadzona ul. Ładną, gdzie w rejonie ronda 100-lecia powstanie tymczasowy przystanek.

Podczas spotkania zwrócono także uwagę na kwestie bezpieczeństwa. W trakcie przebudowy prowadzone będą głębokie wykopki, sięgające nawet 5 metrów, dlatego szczególną ostrożność należy zachować w rejonie prowadzonych prac, zwłaszcza w przypadku dzieci.

Nowe władze Kręgu Rydułtowy SRH „Czuwaj”. Podsumowanie czterech lat działalności

5 marca 2026 roku odbyła się zbiórka sprawozdawczo-wyborcza Kręgu Rydułtowy Stowarzyszenia Ruchu Harcerskiego „Czuwaj”. Spotkanie było okazją do podsumowania działalności organizacji w latach 2022–2026 oraz wyznaczenia kierunków działania na kolejną czteroletnią kadencję.

Podczas zebrania przeprowadzono wybory nowych władz Kręgu Rydułtowy. Funkcję przewodniczącego powierzono Henrykowi Bańczykowi. Wiceprzewodniczącą została Renata Moskwa-Prudel, a funkcję skarbnika objęła Lidia Kotuła. W skład zarządu wszedł również Henryk Lepiarczyk jako członek zarządu.

Wybrano także Komisję Rewizyjną Kręgu Rydułtowy. W jej skład weszli Teresa Anielska, Urszula Kowalska oraz Stanisław Bluszczyk.

Gościem specjalnym spotkania była drużyna Grażyna Widera, wiceprzewodnicząca Stowarzyszenia Ruchu Harcerskiego „Czuwaj”. Zbiórka była okazją do podsumowania dotychczasowych działań oraz omówienia planów na kolejne lata działalności kręgu.

Informacje Urzędu Miasta Rydułtowy

Transformacja w praktyce: Rydułtowy przygotowują nowe przestrzenie dla biznesu i mieszkańców

Rydułtowy przygotowują się do kolejnych etapów rozwoju gospodarczego i przestrzennego. Analizy dotyczące terenów inwestycyjnych, funkcjonowania strefy przedsiębiorczości, planowanych inwestycji mieszkaniowych oraz zagospodarowania obszarów pogórnicych wskazują kierunki zmian, które w najbliższych latach mogą mieć istotny wpływ na lokalną gospodarkę i rynek pracy.

Tereny inwestycyjne

Rydułtowy dysponują ograniczoną, ale istotną przestrzenią przeznaczoną pod rozwój działalności gospodarczej. Z analiz dotyczących zagospodarowania miasta wynika, że jego powierzchnia wynosi blisko 1500 hektarów, z czego około 116 hektarów w miejscowych planach przeznaczono pod działalność produkcyjną i usługową.

W praktyce część tych obszarów pozostaje związana z działalnością górniczą, dlatego realnie dla przedsiębiorczości dostępnych jest około 87 hektarów. Oznacza to, że tereny inwestycyjne stanowią niespełna sześć procent powierzchni miasta.

Istotne znaczenie ma nie tylko wielkość dostępnych gruntów, ale także ich położenie oraz struktura własności. Największy niezabudowany obszar inwestycyjny znajduje się w rejonie ul. Raciborskiej i obejmuje około 15 hektarów. Choć może on w przyszłości stanowić ważną przestrzeń dla rozwoju gospodarczego, znaczna część gruntów należy do podmiotów innych niż gmina.

Analizy przestrzenne wskazują na duży potencjał terenów przemysłowych i pogórnicych. Wraz z postępującą transformacją regionu obszary związane z dawną działalnością górniczą mogą stopniowo zyskiwać nowe funkcje gospodarcze. Wśród przykładów można wskazać m.in. tereny w rejonie szybu Leon III.

Wśród kierunków dalszych działań istotne będzie przygotowanie terenów inwestycyjnych pod działalność gospodarczą, współpracę z właścicielami gruntów oraz wykorzystanie przestrzeni przemysłowych w procesie transformacji gospodarczej miasta.

Rydułtowski Park Przedsiębiorczości

Strefa małej i średniej przedsiębiorczości funkcjonująca w Rydułtowach została w pełni zagospodarowana. Wszystkie tereny inwestycyjne przeznaczone pod działalność gospodarczą zostały sprzedane i są obecnie wykorzystywane przez przedsiębiorstwa.

Na terenie strefy działa kilkanaście firm reprezentujących głównie branże produkcyjne, przemysłowe, techniczne oraz usługowe. Wśród nich dominują przedsiębiorstwa związane z przemysłem metalowym, konstrukcjami stalowymi, obróbką CNC, automatyką przemysłową, a także usługami

technicznymi i transportowymi.

Obok większych zakładów funkcjonują również mniejsze, wyspecjalizowane firmy. Taka struktura sprzyja współpracy gospodarczej pomiędzy przedsiębiorstwami i wzmacnia stabilność funkcjonowania całej strefy.

Przedsiębiorstwa działające w strefie zapewniają łącznie ponad 500 miejsc pracy. Największy udział w zatrudnieniu mają firmy produkcyjne oraz przedsiębiorstwa z branży technicznej i energetycznej.

W przypadku jednej z działek, która mimo wcześniejszej sprzedaży nie została zagospodarowana, sprawa doprowadziła do postępowania sądowego oraz dochodzenia odszkodowania. Sytuacja ta pokazuje znaczenie egzekwowania zobowiązań inwestorskich w przypadku terenów przeznaczonych pod działalność gospodarczą.

Strefa małej i średniej przedsiębiorczości pozostaje jednym z ważnych elementów lokalnej gospodarki, zapewniając miejsca pracy oraz zaplecze dla współpracy między firmami funkcjonującymi w regionie.

Nowa zabudowa wielorodzinna

W Rydułtowach przygotowywane są także nowe inwestycje mieszkaniowe. Jedną z nich dotyczy budowy osiedla przy ul. Kolejowej, gdzie planowana jest realizacja około 100 mieszkań.

Projekt przygotowuje biuro TiM Architekci z Częstochowy we współpracy ze spółką SIM. Zakończono już etap analiz możliwości zagospodarowania terenu oraz opracowanie koncepcji i projektu zagospodarowania działki.

Harmonogram dalszych prac zakłada opracowanie koncepcji architektonicznej na przełomie lutego i marca 2026 roku, przygotowanie projektu budowlanego i złożenie wniosku o pozwolenie na budowę w czerwcu 2026 roku, a następnie uzyskanie decyzji administracyjnej i zakończenie prac projektowych we wrześniu tego samego roku.

Druga inwestycja mieszkaniowa planowana jest przy ul. Ładnej. Teren ten w 2020 roku został wniesiony aportem do Rydułtowskiego Parku Przedsiębiorczości. Początkowo planowano jego zagospodarowanie w formule partnerstwa publiczno-prywatnego pod zabudowę wielorodzinną, jednak zmiany rynkowe i ograniczenia finansowania inwestycji publicznych doprowadziły do wycofania się potencjalnych deweloperów.

Od 2023 roku rozpoczęto działania zmierzające do sprzedaży nieruchomości wraz z przygotowanym Programem Funkcjonalno-Użytkowym. Proces zakończył się negocjacjami z jednym inwestorem i podpisaniem 22 stycznia 2026 roku przedwstępnej umowy sprzedaży z firmą Kachel Bau.

Informacje Urzędu Miasta Rydułtowy

Umowa przewiduje budowę osiedla wielorodzinnego o powierzchni co najmniej 12 tys. metrów kwadratowych. Inwestor zobowiązał się do uzyskania pozwolenia na budowę do końca 2028 roku oraz realizacji co najmniej połowy inwestycji w ciągu pięciu lat od nabycia nieruchomości.

Zagospodarowanie terenu szybu Leon III

Jednym z najważniejszych projektów infrastrukturalnych w mieście jest stopniowe zagospodarowanie terenów po szybie Leon III.

W latach 2018–2019 przygotowano dokumentację dla przebudowy ul. Ofiar Terroru. Następnie w latach 2021–2022 zrealizowano roboty budowlane obejmujące odcinek 181 metrów drogi wraz z infrastrukturą rowerową i oświetleniem.

Kolejnym etapem było przygotowanie dokumentacji dla zagospodarowania terenów pogórnich. W latach 2023–2024 powstała ul. Kolejowa wraz z infrastrukturą techniczną. Inwestycja została zakończona i odebrana w lutym 2024 roku, a jej realizacja była w całości dofinansowana w ramach projektu „W cieniu Szarloty – jak wydobyć potencjał Miasta Rydułtowy”.

Równolegle realizowano etapowe zagospodarowanie centrum przesiadkowego. Prace obejmowały m.in. rozbiórkę budynku dworca oraz budowę przyłączy i infrastruktury terenowej. Inwestycję zakończono w lutym 2024 roku.

W latach 2025–2026 rozpoczęła ma się realizacja projektu budowy budynku centrum przesiadkowego oraz infrastruktury pieszo-rowerowej. Równocześnie w latach 2025–2027 planowane jest przygotowanie dokumentacji dotyczącej zagospodarowania terenów Leon III pod rozwój przedsiębiorczości.

Docelowo, w latach 2028–2029, planowana jest adaptacja budynku sprzężarek na funkcje biurowe oraz kompleksowe zagospodarowanie terenu wraz z infrastrukturą techniczną. Inwestycje finansowane będą m.in. z Funduszu Sprawiedliwej Transformacji oraz środków programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego.

Zatrudnienie w KWK ROW wg stanu na 31.01.2026r	Ruch Rydułtowy	KWK ROW
ilość zatrudnionych pod ziemią	1 508	8 475
% pracujących pod ziemią do zatrudnionych ogółem	85,5%	81,1%
ilość zatrudnionych na powierzchni	255	1 979
% pracujących na powierzchni do zatrudnionych ogółem	14,5%	18,9%
stan zatrudnienia ogółem	1 763	10 454

Sytuacja KWK ROW i Ruchu Rydułtowy

W kopalni KWK ROW prowadzone są obecnie działania optymalizacyjne związane z restrukturyzacją zatrudnienia. Obejmują one zarówno poszczególne ruchy kopalni, jak i jej całą strukturę organizacyjną.

Aktualny poziom wydobywania w ruchu Rydułtowy wynosi około 0,7 mln ton rocznie i jest uzależniony od zdolności produkcyjnej poszczególnych ciągów technologicznych.

Eksploracja prowadzona jest w systemie szeregowym – w danym momencie w ruchu funkcjonuje jedno wyrobisko eksploatacyjne. Taki model wydobywania ma być utrzymany do końca funkcjonowania ruchu.

W Zakładzie Mechanicznej Przeróbki Węgla ruchu Rydułtowy kończy się obecnie proces przeróbki kopaliny. Od drugiego kwartału roku ma rozpocząć się procedura jego likwidacji.

Zgodnie z obowiązującym planem operacyjnym kopalni ruch Rydułtowy ma funkcjonować w strukturze KWK ROW do 2043 roku. Wydobywanie złoża Rydułtowy realizowane jest jednak poprzez wyrobiska prowadzące do ruchu Marcel, gdzie odbywa się wzbogacanie węgla w tamtejszym zakładzie przerobczym.

Po roku 2043, w zależności od przyjętej koncepcji likwidacji zagrożenia wodnego w kopalni i całym rejonie, planowane jest prowadzenie odwadniania złoża z wykorzystaniem części istniejącej infrastruktury.

Współpraca ze studentami

Rydułtowy uczestniczą również w projekcie Regionalne Obserwatorium Procesu Transformacji 2.0 realizowanym we współpracy z Uniwersytetem Ekonomicznym w Katowicach oraz Politechniką Śląską.

W ramach programu studenci pracują nad wariantowymi strategiami transformacji oraz koncepcjami zagospodarowania terenów pogórnich obejmujących fragment KWK ROW Ruch Rydułtowy i otaczające go obszary przemysłowe.

Prace realizowane są w formule „Laboratorium Projektu” i mają charakter dydaktyczny. Odbywają się za zgodą Polskiej Grupy Górniczej oraz z zachowaniem zasad bezpieczeństwa i ochrony informacji przedsiębiorstwa.

Elementem projektu będzie planowana na marzec wizyta studyjna około 60 studentów w Rydułtowach. Program obejmuje wizję terenową, spacer badawczy oraz spotkanie robocze z przedstawicielami miasta.

Udział w projekcie umożliwi przygotowanie koncepcji rozwojowych oraz scenariuszy zagospodarowania terenów pogórnich, a także wzmacnia pozycję miasta w procesie transformacji gospodarczej i pozyskiwania środków zewnętrznych.

„Od barci do ula – z ula na stół” cz. 2

Rośliny miododajne to gatunki roślin dostarczające owadom pożywienia w postaci pyłku i nektaru wydzielanego w czasie ich kwitnienia. Rośliny takie nazywamy także owadopylnymi (entomofilnymi), gdyż ich kwiat jest otwarty i przystosowany do penetracji przez owady. Pyłek tych roślin posiada na swojej powierzchni wypustki, które ułatwiają zaczepienie się do owłosionego ciała owadów.

Przykładem roślin dostarczających tylko pyłku (pokarmu białkowego) są: sasanka, dziurawiec, dziewanna, róża, mak, tawuła, łubin. Przykładem roślin dostarczających jednocześnie pyłku i nektaru są: drzewa i krzewy owocowe, wierzby, lipy, klony, robinie akacjowe, chaber bławatek, rzepak, koniczyna, gryka, wrzos. Dostarczycielami pokarmu są także rośliny iglaste i liściaste, na których występuje spadź.

Zapylenie to proces przenoszenia ziaren pyłku kwiatowego pomiędzy kwiatami roślin. Ponad 70% roślin potrzebuje owadów do zapylenia kwiatów, aby wydać nasiona i owoce. Głównymi zapyłaczami są: pszczoły miodne, trzmiele, pszczoły samotnice, motyle i chrząszcze. W uprawach rolniczych dzięki pracy pszczół miodnych poprawia się ilość i jakość pozyskiwanych plonów. **Bez obecności owadów zapyłających rośliny owadopylne nie mogą się rozmnażać.**

Kwiat to skrócony pęd roślin kwiatowych (nasiennych) służący do rozmnażania płciowego i mający odpowiednio w tym celu przekształcone liście. Na jego budowę składają się: szypułka kwiatowa zakończona rozszerzonym dnem kwiatowym, na którym osadzone są płatki korony, pręciki oraz jeden lub więcej słupków, a także nektarniki.

Pyłek kwiatowy (ziarenko pyłku – rys. 1) to męski element rozrodczy roślin nasiennych. Kształt i budowa ziarenka zależą od gatunku rośliny, co pozwala poprzez analizę pyłkową miodu określić jego autentyczność, skład oraz typ miodu (wielokwiatowy, rzepakowy, lipowy, spadziowy itp.). Barwa pyłków, w zależności od gatunków roślin, z reguły jest żółta w różnych odcieniach, ale może być także biała, zielona, pomarańczowa, niebieska, brązowa oraz czarna – jak w przypadku pyłku maku. Pyłek kwiatowy jest dla wielu owadów, w tym także dla pszczoły miodnej, jedynym źródłem pełnowartościowego białka zawierającego zestaw niezbędnych do życia aminokwasów.

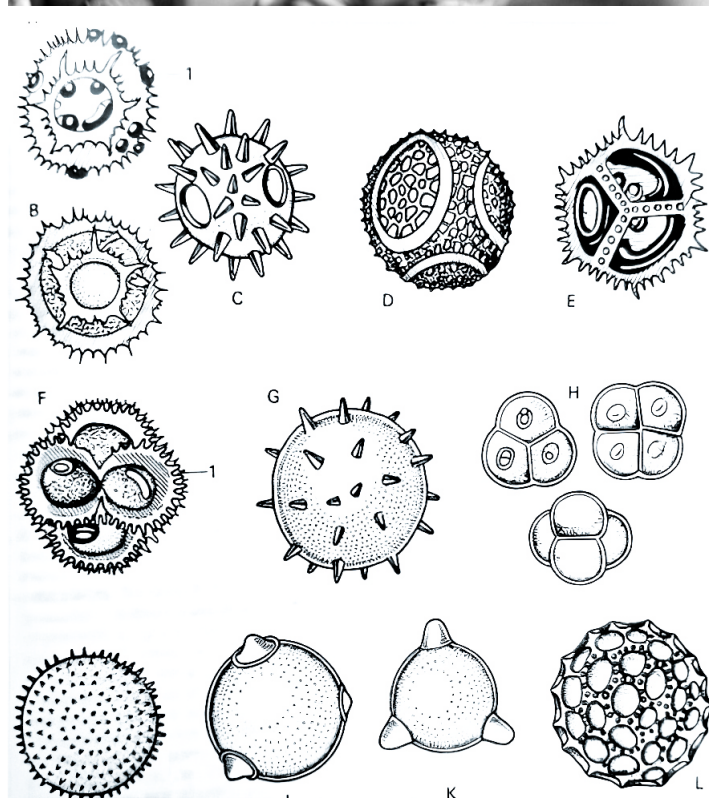
Nektar to słodka ciecz wydzielana przez gruczoły roślin zwane nektarnikami, znajdujące się najczęściej na dnie kwiatu. Stanowi pokarm energetyczny dla wielu gatunków owadów. Składa się głównie z wody w ilości od 30% do 90% oraz cukrów (glukoza, fruktoza, sacharoza) w ilości od kilku do nawet 70%. Zawiera także barwniki, olejki eteryczne, kwasy organiczne, sole mineralne, substancje azotowe oraz

niektóre witaminy i enzymy.

Spadź to słodka i lepka substancja pojawiająca się na niektórych gatunkach roślin, na których żerują mszyce (szkodniki roślin). Mszyce swoim aparatem gębowym ssąco-klującym nakluwają liście i młode pędy, z których wysysają soki. Nie mogąc strawić zbyt dużych ilości cukrów, wydalają je w postaci słodkich kropli. Spadź zawiera w swoim składzie wielocukry, związki azotowe, aminokwasy, a także garbniki, żywice i inne substancje, które nadają miodom spadziowym specyficzny smak i aromat. Wystąpienie spadzi wiąże się ściśle z warunkami pogodowymi. Do roślin, na których głównie występuje spadź, zalicza się: jodłę, świerk, a także lipę, klon, modrzew, buk i dąb.

c.d.n.

Adam Barnabas, Koło Pszczelarzy w Czernicy

Rys. 1 Ziarenka pyłku różnych gatunków roślin
(źródło Encyklopedia pszczelarska)

Ponad 14 tys. zł z 1,5% podatku wsparło działalność społeczną i kulturalną

Ponad 14,6 tys. zł przekazane w ramach 1,5% podatku zasiliło działania Towarzystwa Miłośników Rydułtów oraz kilku współpracujących organizacji. Środki przeznaczono m.in. na działalność sportową, kulturalną i społeczną, a także na organizację wydarzeń oraz utrzymanie miejsc związanych z lokalnym dziedzictwem.

Łączna kwota wpłat wyniosła 14 697,70 zł. Część środków trafiła do stowarzyszeń wskazanych przez podatników, z którymi Zarząd Towarzystwa Miłośników Rydułtów zawarł stosowne porozumienia. UKS Ognisko Rydułtowy otrzymał 3 981,70 zł na działalność związaną ze sportem, w tym organizację turniejów szachowych oraz udział zawodników w rozgrywkach. Stowarzyszenie Orkiestra KWK Rydułtowy – Zespół Taneczny Sukces uzyskało 989 zł na zakup materiałów potrzebnych do przygotowania strojów. Chór Cecylia otrzymał 2 394,76 zł na zakup pelerynek dla chórzystek w ramach działalności popularyzującej pieśni ludowe i patriotyczne.

Pozostałe środki, w wysokości 7 325,54 zł, zostały wydatkowane bezpośrednio przez Towarzystwo Miłośników Rydułtów na realizację celów statutowych. W ramach działalności kulturalnej i popularyzowania tradycji oraz pieśni ludowych i patriotycznych przeznaczono 1 800 zł na wynagrodzenia dla muzyków zespołu Klika Machnika oraz 500 zł na poczęstunek, dyplomy i nagrody dla uczestników wydarzeń. Na transport zespołu podczas występów w gminach przeznaczono 390 zł.

Znaczną część środków przeznaczono na utrzymanie i udostępnianie pomieszczeń ze zbiorami w pięciu szpitalnych izbach pamięci, izbie militariów oraz dwóch pomieszczeniach wykorzystywanych do działalności programowej. Na ten cel wydano 3 000 zł, co stanowiło połowę kosztów czynszu. Dodatkowo 240,54 zł przeznaczono na artykuły papiernicze i środki czystości związane z ochroną miejsc i zabytkowych obiektów ruchomych.

W ramach działalności turystycznej Towarzystwo dofinansowało również przejazdy autokarowe i bilety w kwocie 840 zł. Kolejne 555 zł przeznaczono na pokrycie części kosztów utrzymania telefonu oraz internetu, wykorzystywanych w działalności stowarzyszenia.

Zarząd Towarzystwa Miłośników Rydułtów dziękuje wszystkim osobom, które przekazały 1,5% swojego podatku na cele programowe organizacji. Jak podkreślono, przekazane środki wsparły działalność czterech organizacji oraz liczne inicjatywy kulturalne i społeczne. Jednocześnie Zarząd zachęca, aby w tegorocznych rozliczeniach podatkowych ponownie wskazać Towarzystwo Miłośników Rydułtów jako odbiorcę 1,5% podatku.

CD. Historii Śląska – kalendarium 1918–1920

- 19 października 1918 r. – wobec rozkładu Austro-Węgier w Cieszynie powstaje polska Rada Narodowa Księstwa Cieszyńskiego.
- 5 listopada 1918 r. – Rada Narodowa i czeski Narodni Vybor pro Slezsko zawierają układ o podziale Śląska Cieszyńskiego według kryteriów etnicznych.
- 9–10 listopada 1918 r. – rewolucja w Berlinie, proklamowanie republiki w Niemczech, abdykacja cesarza Wilhelma II. Na Śląsku powstają Rady Delegatów Robotniczych i Żołnierskich.
- 11 listopada 1918 r. – Niemcy podpisują zawieszenie broni – koniec I wojny światowej. Polska odzyskuje niepodległość. W Poznaniu powstaje Naczelna Rada Narodowa, która opowiada się za przyłączeniem ziem zaboru pruskiego do Polski.
- listopad 1918 r. – Niemcy tworzą na Górnym Śląsku Grenschtz.
- styczeń 1919 r. – w Katowicach zawiązuje się Polska Organizacja Wojskowa.
- styczeń–luty 1919 r. – wojska czeskie wkraczają na polską część Śląska Cieszyńskiego. Po krótkich walkach i mediacji mocarstw Czesi zajmują ziemie do rzeki Olzy.
- 28 czerwca 1919 r. – traktat wersalski ustala, że o przynależności państwowej Górnego Śląska przesądzi plebiscyt.
- lipiec–sierpień 1919 r. – manifestacje i strajki górnośląskich Polaków przeciwko postanowieniom wersalskim.
- 15 sierpnia 1919 r. – Grenschtz otwiera ogień do demonstrantów pod kopalnią Mysłowice – ginie 8 osób.
- 16/17–24 sierpnia 1919 r. – pierwsze powstanie śląskie pod wodzą Alfonsa Zgrzebnioka. Wobec przewagi Niemców oddziały powstańcze wycofują się do Polski.
- 16 września 1919 r. – mocarstwa zachodnie decydują o plebiscycie na Śląsku Cieszyńskim.
- styczeń–luty 1920 r. – na Śląsk wkraczają wojska francuskie, brytyjskie i włoskie dla ochrony obszarów plebiscytowych.
- 11 lutego 1920 r. – w Opolu rozpoczyna działalność Międzysojusznicza Komisja Rządząca i Plebiscytowa na Górnym Śląsku.
- 12 lutego 1920 r. – w Bytomiu powstaje Polski Komisariat Plebiscytowy.
- 15 lipca 1920 r. – polski Sejm Ustawodawczy uchwała Statut organiczny dla województwa śląskiego.

c.d. w następnych numerach „Kłuki”

H.M.

Śląsk bez śląskości? Moja rozprawa o niewybaczalnym braku tożsamości - recenzja serialu *Ołowiane dzieci*. reżyserii Macieja Pieprzycy"

Wiele na temat „Ołowianych dzieci” zostało już powiedziane. Nie mam zastrzeżeń do zmian, które nadały serialowi dynamikę. To oczywiste, że wprowadzenie wątków związanych z aparatem bezpieczeństwa i społeczną niechęcią wzmacnia dramaturgię oraz porządkuje konflikt. Tam, gdzie pojawia się SB, system i bezimienna siła władzy, opowieść nabiera napięcia, a przekaz staje się wyraźniejszy.

Nie jest przecież tajemnicą, że czysta forma dokumentalna rzadko przyciąga szeroką widownię, a omawiany serial jest jedynie inspirowany prawdziwymi zdarzeniami. Zmiany w rolach, jakie odegrały pierwowzory, kondensacja zdarzeń czy intensyfikacja zjawisk są w języku filmu fabularnego zrozumiałe. Serial potrzebuje emocji, wyraźnych antagonistów i bohaterów, by przebić się do masowej wyobraźni.

Nie potrafię jednak przejść obojętnie wobec innej kwestii. Dlaczego Dochtórka z familoców – Jolanta Wadowska-Król – została w tej opowieści symbolicznie wyprowadzona ze Śląska?

Sama w wywiadach mówiła wprost: „Śląsk jest dla mnie całym życiem”. Tymczasem w serialowej narracji otrzymujemy obraz kobiety niejako „z zewnątrz” – tej, która przychodzi i ratuje śląskie dzieci. Czy rzeczywiście musieliśmy opowiedzieć tę historię w taki sposób? Czy bohaterka staje się bardziej uniwersalna dopiero wtedy, gdy zostaje odarta z lokalnej tożsamości? A może tylko ja odczytałam to w ten sposób?

Zagraliśmy na starej, dobrze nastrojonej strunie – śląskich uprzedzeń i nieufności wobec „przyjezdnych”. Ten motyw w polskim imaginariu kulturowym funkcjonuje od lat: zamknięta wspólnota, niechętna obcym, zderzona z kimś „bardziej światłym”, „bardziej odważnym”, „bardziej świadomym”. To narracja wygodna, bo czytelna. Kontrast mądry–głupi, postępowy–zacołany, centrum–peryferie sprzedaje się znakomicie i porządkuje świat w prostych kategoriach. Widz wie, komu kibicować. Tyle że nie zawsze cel uświęca środki.

O ile zabiegi dramaturgiczne można zrozumieć, o tyle symbolicznego „spolszczenia” śląskiej Dochtórki wybaczyć już nie potrafię. Jolanta Wadowska-Król nie była figurą z zewnątrz, która przyjechała zbawić Śląsk. Była jego częścią. Wyrastała z tej samej ziemi, oddychała tym samym powietrzem, chodziła tymi samymi ścieżkami co dzieci, które ratowała.

Odebranie jej tej zakorzenionej tożsamości zmienia akcent całej opowieści. Z historii o odpowiedzialności „swojej” wobec „swoich” robi się opowieść o interwencji z zewnątrz.

A to już nie jest drobne przesunięcie scenariuszowe – to zmiana sensu.

Serial otworzył mi jednak oczy na coś jeszcze – na mechanizmy, z którymi mierzymy się do dziś. Patrząc na tę historię, zaczęłam myśleć o kryzysie demograficznym w sposób mniej oczywisty. Może nie zaczął się on „wczoraj”. Może jego korzenie tkwią właśnie tam – w świecie, który systemowo i kulturowo dusił kobiece ambicje.

Wyrastałyśmy w świecie – zarówno w filmowych narracjach, jak i w realnych biografiach naszych matek – który nie tyle mówił, że „się nie da”, ile że za każdą próbę połączenia ról przyjdzie zapłacić. Wybór był możliwy, ale nigdy neutralny. Zawsze okupiony komentarzem, spojrzeniem, pretensją.

Ambicja zawodowa kobiety nie była oczywistością – była odstępstwem od normy. A macierzyństwo stawało się miarą moralnej oceny. Wystarczyło, że proporcje – w czymś odczuciu – zostały zachwiane, by pojawił się zarzut: „za mało czasu dla dzieci”.

Serialowa bohaterka także musi mierzyć się z tym zarzutem. Ratuje cudze dzieci, a słyszy, że zaniedbuje własne. Jej praca – heroiczna i bezdyskusyjnie potrzebna – nie chroni jej przed oceną najbliższych. Choć z czasem napięcie słabnie, niesmak pozostaje. Przynajmniej po mojej stronie ekranu.

Trzecia kwestia – chyba najbardziej niewybaczalna. Dlaczego w tym serialu tak dziwnie mówi się o Śląsku? Dlaczego godka jest tak spolszczona, że nawet Ślązak, który na co dzień nie godo, poradziłby sobie lepiej?

Czy naprawdę baliśmy się, że resztę Polski zniechęcą napisy? Że widz nie zechce ich włączyć, gdyby bohaterowie naprawdę godali po śląsku?

Zmarnowaliśmy potencjał, jaki dawała ta produkcja – od początku wrócono jej przecież zasięgowy sukces. A ja wciąż szukam odpowiedzi na pytanie: dlaczego zabrakło nam pazura? Co by się stało, gdybyśmy zaryzykowali niezrozumienie?

Nie mówię o całym serialu – oczywiste, że służby, medycy czy politycy mówiliby po polsku. Ale Targowisko? Ono mogło godać tak, jak godała moja starka.

Żeby jednak nie pozostać malkontentką, powiem wprost – tę produkcję klasyfikuję jako dobrą. Moja śląska tożsamość nie zgadza się z niektórymi wymienionymi aspektami, co nie zmienia faktu, że serial broni się jako całość. Jeśli nawet mam wątpliwości wobec sposobu sportretowania lekarki Jolanty Wadowskiej-Król, jedno przyznaję bez zastrzeżeń – Joanna Kulig odegrała tę postać znakomicie.

Obsada to prawdziwa plejada gwiazd na śląskiej ziemi:

- Michał Żurawski jako major SB Hubert Niedziela,
- Marian Dziędziel jako Jerzy Ziętek, wojewoda katowicki,
- Zbigniew Zamachowski jako Zdzisław Grudzień, I sekretarz Komitetu Wojewódzkiego PZPR,

- Kinga Preis w roli pielęgniarki Wiesławy Wilczek,
- Agata Kulesza jako profesor Krystyna Berger (Hager Małecka), ordynator kliniki pediatrii.

To zespół aktorski, który bez wątpienia sprostał wymaganiom i uniósł ciężar tej historii.

Anna Starzyczny-Procek (34) – lingwistka i tłumaczka języka rosyjskiego, nauczycielka języków obcych, felietonistka oraz popularyzatorka śląskiej mowy ojczystej. Zawodowo związana z samorządem, gdzie zajmuje się sprawami lokalnymi z perspektywy języka, pamięci i odpowiedzialności społecznej; autorka podcastu „Stąd. Rozmowy w Pałacu” oraz bloga na Facebooku „Myślę, więc piszę”, w którym utrwała refleksje dotyczące regionu i tożsamości.

fot. Henryk Poddębski (1890–1945), domena publiczna

Nowy model transportu urobku w KWK ROW – szyb Leon II zmienia funkcję

W Kopalni Zespółonej ROW zakończono wydobycie szybem Leon II. Od 4 marca cały transport urobku ze złoza Rydułtowy I prowadzony jest szybem wydobywczym Ruchu Marcel. Jak podkreśla dyrekcja, Ruch Rydułtowy nadal funkcjonuje i kontynuuje wydobycie zgodnie z obowiązującą umową społeczną.

Zmiana organizacyjna jest następstwem zdarzenia z lipca 2024 roku, które wymusiło przyjęcie nowego modelu działania oraz optymalizację wydobycia w ramach kopalni zespółonej ROW. Według kierownictwa zakładu kluczowym czynnikiem przy wypracowaniu docelowego modelu funkcjonowania Ruchu Rydułtowy było bezpieczeństwo.

Nowe rozwiązanie zakłada, że szyb Leon II przestaje pełnić funkcję szybu wydobywczego. Pozostanie natomiast szybem wdechowym, zachowując także funkcję materiałowo-zjazdową. Nadal będzie tam działać infrastruktura elektroenergetyczna niezbędna dla Ruchu Rydułtowy. W szybie znajdują się również rurociągi technologiczne, instalacje głównego odwadniania, słodkiej

wody oraz instalacje przeciwpożarowe.

Dyrekcja kopalni zaznacza, że restrukturyzacja ma służyć zwiększeniu efektywności, poprawie bezpieczeństwa oraz dostosowaniu działalności do aktualnych warunków górniczo-geologicznych, rynkowych i energetycznych. Jednocześnie podkreśla, że Ruch Rydułtowy pozostaje istotnym elementem struktury produkcyjnej kopalni zespółonej ROW.

Szyb Leon II od lat należy do najbardziej rozpoznawalnych symboli Rydułtów i jest silnie związany z historią miejscowego górnictwa węglowego. Uruchomiono go w 1926 roku jako nowoczesny, dwuprzędziółowy szyb o średnicy 7,3 metra. Wraz z Leonem III, obecnie nieczynnym, tworzył kompleks szybowy „Leon”. Przez dziesięciolecia był jednym z głównych szybów Ruchu Rydułtowy, pełniąc ważną rolę w transporcie urobku i funkcjonowaniu zakładu. Teraz pozostaje jednym z kluczowych szybów wentylacyjnych oraz elementem przemysłowego dziedzictwa miasta.

Symboliczne zakończenie dotychczasowej roli szybu odbyło się w srodę, 4 marca, kiedy z Leonu II wyjechał ostatni wagonik z węglem. Ma on stanąć przed wejściem do kopalni – Ruch Rydułtowy, obok znajdującej się tam maszyny wyciągowej. W uroczystości uczestniczyli członkowie dyrekcji kopalni ROW, wiceprezes PGG ds. produkcji Marek Skuza oraz burmistrz Rydułtów Marcin Połomski.

Dyrektor kopalni ROW Tomasz Tkocz podziękował pracownikom za ich pracę, odpowiedzialność i doświadczenie, które wpływały na bezpieczne prowadzenie wydobycia w Ruchu Rydułtowy. Jak zaznaczył, wprowadzone rozwiązanie porządkuje organizację transportu urobku w ramach kopalni zespółonej ROW, a same zmiany mają służyć przede wszystkim poprawie bezpieczeństwa i efektywności pracy.

Podziękowania pracownikom Ruchu Rydułtowy skierował również Marek Skuza, wiceprezes PGG ds. produkcji. Podkreślił, że przez dziesięciolecia dzięki ich pracy szybem Leon II na powierzchnię wyjeżdżały miliony ton węgla. Zaznaczył także, że choć szyb będzie teraz pełnił inne funkcje w systemie kopalni, sam Ruch Rydułtowy nadal

pozostaje ważną częścią kopalni ROW.

Przedstawiciele kopalni przypomnieli również, że pracownicy Ruchu Rydułtowy są zatrudnieni w Oddziale KWK ROW, a ich miejsca pracy wynikają z bieżących potrzeb funkcjonowania kopalni zespółonej, składającej się z czterech ruchów. Zatrudnienie w poszczególnych ruchach ma być na bieżąco dostosowywane do sytuacji w prowadzonych robotach górniczych oraz optymalizowane pod kątem bezpieczeństwa pracy i efektywności produkcji.

zdjęcia: Bożena Sieja, PGG S.A.

Wele byfja

Karbinadle, kardinadle, karminadle

Karminadle śląskie to kwintesencja domowej kuchni regionalnej, ceniona za prostotę wykonania i bogaty, tradycyjny smak. Ten artykuł przeprowadzi Cię przez oryginalny przepis, wyjaśni, czym karminadle różnią się od zwykłych kotletów mielonych i dlaczego stanowią ważny element kulinarnego dziedzictwa Śląska.

Czym są karminadle?

Karminadle to tradycyjne kotlety mielone z kuchni śląskiej, formowane w charakterystyczne, lekko spłaszczone kule o średnicy 5–7 cm. Przygotowuje się je najczęściej z mięsa wieprzowego lub mieszanki wieprzowo-wołowej, a ich smak i soczystość wynikają z precyzyjnie dobranej receptury, przekazywanej z pokolenia na pokolenie.

Tradycyjne kotlety mielone z kuchni śląskiej

Karminadle są jednym z najbardziej rozpoznawalnych dań regionu i stanowią rodzaj kotleta mielonego głęboko zakorzonego w lokalnej tradycji. Ich unikalna receptura obejmuje dodatek namoczonej w mleku czerstwej bułki, co nadaje im wyjątkową delikatność i wilgotność, odróżniając je od innych wersji tej potrawy.

Czym karminadle różnią się od zwykłych mielonych?

Główna różnica polega na doborze składników i proporcji, które wpływają na finalną teksturę i smak. Karminadle tradycyjnie zawierają więcej cebuli, często także posiekaną natkę pietruszki, a do smażenia używa się smalcu, co zapewnia chrupiącą skórkę i soczyste wnętrze. Ponadto ich kształt jest bardziej kulisty i spłaszczony niż podłużny, typowy dla ogólnopolskich kotletów mielonych.

Jaka jest historia śląskich karminadli?

Historia karminadli sięga czasów, gdy mięso było produktem luksusowym, serwowanym głównie od święta, na przykład podczas niedzielnych obiadów czy uroczystości rodzinnych. Z czasem, dzięki prostocie i dostępności składników, stały się popularnym daniem codziennym, symbolizującym śląską gościnność i przywiązanie

do tradycji kulinarnej.

Oryginalny przepis na karminadle

Oryginalny przepis na śląskie karminadle opiera się na prostocie i jakości składników, przy czym kluczową rolę odgrywają odpowiednio dobrane mięso oraz technika przygotowania. To właśnie te elementy gwarantują autentyczny smak, który od lat gości na śląskich stołach.

Składniki na tradycyjne karminadle

Poniższa tabela przedstawia składniki niezbędne do przygotowania autentycznych karminadli według tradycyjnej receptury.

Składnik	Ilość / opis
Mięso mielone wieprzowe (np. z łopatki)	ok. 500 g
Czerstwa bułka pszenna	1 sztuka
Mleko lub woda	ok. 1/2 szklanki (do namoczenia bułki)
Cebula	1 duża sztuka
Jajko	1 sztuka
Posiekana natka pietruszki	1 łyżka (opcjonalnie)
Bułka tarta	do obtoczenia
Smalec lub olej	do smażenia
Sól i czarny pieprz	do smaku

Jakie mięso na karminadle jest najlepsze?

Najlepsze mięso na karminadle to świeżo zmielona, lekko tłusta wieprzowina, na przykład z łopatki lub karczku. Odpowiednia zawartość tłuszczu (ok. 20%) jest kluczowa, ponieważ zapewnia kotletom soczystość i kruchość po usmażeniu. Można również zastosować mieszankę mięsa wieprzowo-wołowego w proporcji 70:30, aby uzyskać bardziej złożony smak.

Jak przygotować karminadle krok po kroku?

Przygotowanie karminadli jest proste i nie wymaga zaawansowanych umiejętności kulinarnych. Postępuj zgodnie z poniższymi krokami, aby osiągnąć idealny rezultat.

1. Namocz bułkę: czerstwą bułkę zalej mlekiem lub wodą i odstaw na kilka minut, aż całkowicie zmięknie. Następnie dokładnie odcisnij nadmiar płynu.
2. Przygotuj masę mięsną: cebulę obierz i bardzo drobno posiekaj. W dużej misce połącz mięso mielone, odcisniętą bułkę, posiekaną cebulę, jajko oraz natkę pietruszki. Dopraw solą i pieprzem.

3. Wyrób masę: wszystkie składniki dokładnie wyrabiaj dłonią przez kilka minut, aż masa stanie się jednolita i zwarta. Dobrze wyrobienie masy jest kluczem do uzyskania odpowiedniej konsystencji.
4. Uformuj kotlety: z masy formuj równej wielkości, kuliste kotlety, a następnie delikatnie je spłaszcz. Każdy kotlet dokładnie obtocz w bułce tartej.
5. Smaż karminadle: na patelni rozgrzej grubą warstwę smalcu lub oleju. Smaż karminadle na średnim ogniu z obu stron na złocisty kolor, przez około 5–7 minut z każdej strony, aż będą w pełni usmażone w środku.

Dlaczego warto zrobić karminadle?

Warto przygotować karminadle, aby odkryć autentyczny smak tradycyjnej kuchni polskiej, która jest prosta, sycąca i pełna smaku. To danie jest nie tylko smaczne, ale również stanowi ważny element kulinarnego dziedzictwa Śląska, co potwierdza jego wpis na oficjalną Listę Produktów Tradycyjnych.

Jaki jest smak prawdziwych karminadli?

Prawdziwe karminadle charakteryzują się bogatym, wyrazistym smakiem mięsa, z delikatną słodyczą cebuli i świeżością pietruszki. Dzięki smażeniu na smalcu zyskują chrupiącą, złotobrazową skórkę, podczas gdy wnętrze pozostaje niezwykle soczyste i miękkie. To klasyczne połączenie smaków, które przywołuje wspomnienia domowego obiadu.

Z czym podawać karminadle na obiad?

Karminadle tradycyjnie podaje się jako danie obiadowe w towarzystwie typowych dla kuchni śląskiej dodatków. Najpopularniejsze połączenia to:

- ziemniaki purée lub gotowane, polane tłuszczem ze smażenia,
- modra kapusta (duszona czerwona kapusta na słodko-kwaśno),
- kluski śląskie z sosem,
- panczkraut, czyli śląska ciapkapusta.

Źródło: Karminadle śląskie: oryginalny przepis krok po kroku - ŚląskCzyta.pl

O zdrowiu

Choroba Parkinsona – czym jest i jakie daje objawy

Choroba Parkinsona to postępujące schorzenie układu nerwowego związane ze zwyrodnieniem struktur mózgu. Jej główną przyczyną jest zanik komórek dopaminergicznych odpowiedzialnych za produkcję dopaminy – substancji niezbędnej do prawidłowej kontroli ruchu. Niedobór dopaminy prowadzi do charakterystycznych zaburzeń ruchowych, takich jak spowolnienie ruchów, sztywność mięśni czy drżenie kończyn. Mimo że przyczyna choroby

pozostaje nieznana, współczesna medycyna dysponuje metodami leczenia, które pozwalają znacząco łagodzić objawy i poprawiać funkcjonowanie chorych.

Podstawowym objawem choroby Parkinsona jest spowolnienie ruchowe, określane jako bradykineza. Oznacza ono, że wszystkie czynności wykonywane przez chorego przebiegają wolniej niż wcześniej. Dotyczy to zarówno codziennych aktywności, takich jak ubieranie się czy chodzenie, jak i mówienia. Charakterystyczne są również trudności z rozpoczęciem ruchu oraz z jego przyspieszeniem. W badaniu lekarskim widoczne jest to między innymi podczas prostych poleceń, np. wielokrotnego otwierania i zamykania dłoni – pacjent wykonuje ten ruch wolno i nie potrafi zwiększyć jego tempa.

Kolejnym ważnym objawem jest drżenie. W chorobie Parkinsona ma ono zwykle charakter drżenia spoczynkowego, co oznacza, że pojawia się wtedy, gdy chory nie wykonuje żadnej czynności. Drżenie najczęściej dotyczy rąk lub nóg i może ustępować w momencie sięgania po przedmiot lub wykonywania ruchu, szczególnie we wczesnym okresie choroby. W bardziej zaawansowanych stadiach może jednak występować także podczas ruchu kończyn. Charakterystyczne jest to, że drżenie głowy w chorobie Parkinsona występuje bardzo rzadko, natomiast może pojawiać się drżenie brody.

Istotnym objawem jest również sztywność mięśniowa. Może ona powodować ból, uczucie dyskomfortu podczas ruchów oraz trudności w pokonywaniu oporu przy poruszaniu kończynami. Sztywność obejmuje najczęściej kończyny, ale może także dotyczyć mięśni tułowia i szyi, co prowadzi do typowej dla choroby Parkinsona pochylonej sylwetki. Spowolnienie ruchów oraz sztywność mięśni widoczne są także w mimice twarzy chorego. Twarz staje się mało ekspresyjna, co określa się jako tzw. twarz maskowatą lub twarz pokerzysty.

Do głównych objawów należy także niestabilność postawy. Chorzy często opisują ją jako zawroty głowy, jednak w rzeczywistości chodzi o trudności z utrzymaniem równowagi. W miarę postępu choroby problem ten może prowadzić do częstszych upadków.

Leczenie choroby Parkinsona obejmuje trzy podstawowe elementy: terapię farmakologiczną, leczenie chirurgiczne oraz rehabilitację. Leczenie farmakologiczne stanowi podstawę terapii i wprowadzane jest od początku choroby. Leczenie chirurgiczne rozważa się w bardziej zaawansowanych stadiach, natomiast rehabilitacja powinna towarzyszyć choremu przez cały okres trwania schorzenia. Choć dostępne metody mają głównie charakter objawowy i nie zatrzymują w pełni postępu choroby, potrafią znacząco zmniejszyć nasilenie objawów, poprawić sprawność pacjenta i ograniczyć ryzyko poważnych powikłań, takich jak upadki czy unieruchomienie. Zgodnie z obecnymi zaleceniami leczenie należy rozpoczynać możliwie wcześniej, nawet gdy objawy są jeszcze niewielkie.

Źródło: Choroba Parkinsona | Neurologia - mp.pl

Moje rozważania

Trudno to pojąć, ale wydaje się oczywiste, że „wielcy tego świata” mówią o pokoju, a wywołują wojny i konflikty zbrojne, zmuszając pozostałe kraje do milczącej akceptacji, a nawet wciągając je w wojnę. Zmusza to rządy do wydawania ogromnych sum na zbrojenia i przestawiania gospodarek wręcz na tryb wojenny. W krótkiej perspektywie powoduje to ożywienie gospodarcze i stabilne zatrudnienie, ale co będzie potem – wymuszona wojna albo mądra decyzja o rozbrojeniu? To jednak znów będzie kosztować, a pytanie brzmi: kto się temu podporządkuje.

Nasz kraj rozdierają dwie opcje: pełne zaufanie do USA jako gwaranta naszej niepodległości i kupowanie uzbrojenia w USA, aby „pozostać przyjacielem”. Druga opcja to oparcie się na NATO i sojusznikach w UE, rozwijanie nowoczesnego przemysłu oraz wprowadzanie nowych technologii dla własnych i europejskich sił zbrojnych. Która opcja zwycięży – wkrótce się przekonamy. Niewątpliwie na Śląsku istnieje oczekiwanie, by zapowiedzi przebrzmienia wielu potężnych zakładów wreszcie weszły w życie. Napływ ogromnych pieniędzy ze słynnego programu SAFE i innych źródeł pobudzi naszą gospodarkę do nienotowanej dotąd skali. Czy w tym wojskowym boomeru jest miejsce dla jakiegoś nowoczesnego zakładu przydatnego dla armii, który mógłby powstać na terenach po zlikwidowanych kopalniach?

A i dla nas, Rydułtowików, czas zamknięcia kopalni Rydułtowy zbliża się nieuchronnie. Z bocznic kolejowej odjechał ostatni pociąg z węglem. 4 marca wyjechał ostatni, symboliczny wagonik węgla szybem Leon II. Wydobyte zostało skierowane podziemnym przekopem na szyb i do zakładu przerobczego kopalni Marcel. Zastanawiam się, gdzie będzie wywożony kamień z zakładu przerobczego Marcela, jeśli marcelowska hałda pali się coraz bardziej, a mieszkańcy Radlina coraz mocniej protestują.

Zima nie przerwała aktywności społecznej organizacji pozarządowych. Odbywały się szkolenia, spotkania i podsumowania, ale także imprezy o charakterze kulturalnym i rekreacyjnym. Prawie w każdym tygodniu nasze rydułtowskie organizacje informowały w internecie o swoich działaniach. Podobnie było w naszym Towarzystwie Miłośników Rydułtów. Co tydzień odbywają się zajęcia jogi, przyjmujemy zwiedzających nasze wystawy w Szpitalnych Izbach Pamięci oraz Wystawę Militariów. Jednocześnie własnymi siłami przeprowadzamy niezbędne remonty i prace porządkowe (całe piętro, w tym 25 okien). Każdego dnia przyjmujemy interesantów, w tym osoby przynoszące rozliczenia podatkowe do wypełnienia. Bardzo

dziękujemy za dostarczanie do naszej siedziby różnych materiałów o charakterze historycznym, w tym dotyczących naszego miasta i jego mieszkańców.

Niezwykle aktywny był nasz męski zespół Kliki. Odbywają się cotygodniowe próby. 27 lutego miało miejsce kolejne nagranie w TVP3 do programu „A kto nam zabroni” (emisja 9 marca). 4 marca wystąpiliśmy z koncertem z okazji Dnia Kobiet, zorganizowanym przez KGW w Lubomi dla 60 kobiet. Następnego dnia, na zaproszenie śpiewaczki p. Bernadety Kowalskiej, zabawialiśmy grupę podopiecznych stowarzyszenia „Gniazdo” z Ożarowic, a 15 marca planowany jest występ na Grabówce w Lubomi w programie „Kobieta w mundurze”.

Kilku radnych krytykowało naszą gazetę „Kluka”, dlatego byliśmy zmuszeni publicznie przedstawić nasz punkt widzenia podczas sesji Rady Miasta, co uczyniła p. prezes Alicja Kołodziej. Kupujcie naszą – i Waszą – gazetę „Kluka”, jeśli ma trwać dalej, a także zapraszamy mężczyzn do naszego zespołu Kliki.

Henryk Machnik

Drodzy Członkowie TMR, Czytelnicy „Kluki”, Przyjaciele,

Trwają rozliczenia podatkowe, dlatego zwracamy się do Was z prośbą o przekazanie 1,5% podatku poprzez wpisanie w rubryce nr 147 naszego numeru KRS 0000272960 z przeznaczeniem na działalność programową Towarzystwa Miłośników Rydułtów.

Uzyskane środki przeznaczamy na różnorodne przedsięwzięcia służące mieszkańcom Rydułtów. Zwracamy się zwłaszcza do emerytów, aby przychodzili do naszej siedziby z rozliczeniem z ZUS – nieodpłatnie wypełnimy PIT-36 i prześlemy go elektronicznie do Urzędu Skarbowego.

Gwarantujemy wszystkim, którzy prześlą 1,5% podatku, że przez cały rok będą otrzymywać informacje oraz zaproszenia do udziału w działaniach organizowanych przez TMR. Rozliczenie wpłat za ubiegły rok publikujemy w „Kluce”. Osoby, które zaznacza w rubryce 150 odpowiednią kratkę, zostaną wyszczególnione w „Kluce” jako darczyńcy.

Zarząd TMR

Składamy najserdeczniejsze życzenia urodzinowe marcowym solenizantom!!!

A są to:

**Przybyła Leon, Dzierżawa Joana,
Wojaczek-Wolner Aleksandra,
Kiliszowski Józef, Machnik Henryk,
Dziwoki Stanisław, Połomski Marcin**

**Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej
Rydułtowy, ul. Tetmajera 150
tel. 32 72 94 068, 32 72 94 933**

**Poradnie lekarskie prowadzone w ramach
podpisanych kontraktów z NFZ**

Lekarza POZ, Ginekologiczno-położnicza, Dermatologiczna,
Okulistyczna, Laryngologiczna, Leczenia bólu, Neurologiczna,
Urazowo-ortopedyczna, Leczenia uzależnień,
Medycyny paliatywnej, Hospicjum domowe

**Poradnie lekarskie prowadzone w ramach
usług komercyjnych (odpłatnych)**

Alergologiczna dla dzieci, Medycyny pracy

Stara Palmiarnia Mimoza w Rybniku to miejsce z historią.

Dawniej znana jako kultowa Mimoza, dziś wraca w nowej odsłonie.

Serwujemy smaczne dania, desery, napoje w otoczeniu zieleni i niepowtarzalnej atmosfery. Oferujemy organizację imprez okolicznościowych z możliwością noclegu. Łączymy tradycję z nowoczesnością.

Każde wydarzenie z nami nabiera niepowtarzalnego charakteru.

**Kontakt: 32 321 00 77
www.starapalmiarnia.pl**

**Gabinety Specjalistyczne
na ul. Strzelców Bytomskich 9
w Rydułtowach**

służą pomocą tel. +48 691 101 688

Wizyty prywatne:
Chirurgia, Dermatologia
Urologia, Reumatologia
USG, Doppler, Radiologia
Kosmetologia
Trychologia, Podologia
Poradnia dietetyczna DIETIKON

Wydawca: Towarzystwo Miłośników Rydułtów, Rydułtowy, ul. Plebiscytowa 47, tel. +48 515 828 453; Kolegium Redakcyjne (tel. +48 514 430 689, +48 510 791 300); Red. Nacz. Joanna Rusok, Z-ca Red. Nacz. M. Stebel, Sekretarz: W. E. Jankowska, członkowie: H. Machnik, S. Brzęczek, J. Majer, J. Oleś, A. Kołodziej, Ł. Majer, E. Wierzbińska-Kłoska, e-mail: kluka.tmr@interia.pl; nasza strona: www.tmrzydułtowy.pl; Redaktor wydania: Joanna Rusok, komputerowy skład gazety: M. Połomski
Zdjęcia na zlecenie TMR wykonują: FOTO BARON Rydułtowy, FOTO SYCHA Rydułtowy,
fotoreporterzy: Bernadeta Oślizły, Damian Bizoń, Roman Gunia, Monika Marszolik, Kamil Fangor Druk gazety: MZ Druk Radlin